

xets, que en línia recta s'allunyaren cap a l'estany de Maguerola», Coromines (*Prometeu*, cap. x i xi, O. C., 285b, 290b). JMBover registra *fojje* com a equivalència mallorquina del cast. *cerceta* (*Not. Isl. Mall.*, 1834, p. 21): a Sineu hi ha el *Torrent de Fòtges* (1964), *fóggə* a Alcúdia i Artà (BDLC VI, 32; IX, 39), i PzCabr. dóna com a eivissenc «*fojja*: fulica».

Però les dades abunden més que enlloc a València, zona central. Des d'allà va passar al cast. *foja*, com es desprèn del fet que la primera dada (escrita *foxa*) en castellà ve del sogorbí Bartolomé de Villalba (*El Peregrino Curioso*, a. 1577, 65), i Covarrubias (1611) explica que és «ave de lagunas y ribera de la mar: de éstas ay muchas en el albufera de Valencia, y entran con unos arquillos y a bodocazos las derruecan con los arcos»; quasi valencià és el murcià Diego de Funes (1621, que també grafia *foxa*); Robert de Nola, que en el text català posa «tudons, *fojges*, coloms salvatges pendràs ---» en una recepta culinària; i, en la traducció castellana (1525), el considera mot estrany al castellà: «ánades salvajes, que en Valencia llaman *fojjas*» (p. 90).

També era valencià l'humanista Joan Esteve, que recollia «*fótgja*: fulica» c. 1470. «A l'hivern, a la terra de l'arròs vénen *fóçes*, collverds, sarsets, bequerudes», Gandia (1962); *fóçca* a Carlet (J. G. M., 1935), i sobretot al voltant de l'Albufera: «*El Cetero* és un puesto de tirar les *fóçes*», El Perelló; *fóçes* sento al Palmar, i en una llista de les «replaces de tirada de pardals» que se subhasten cada any en el terme de Sueca, figura «el de les *fojjes*» (1964).

En el Rosselló, altra terra d'estanyols costers, hi ha hagut una forma independent. Companyó posa *folliga*, el DAg. hi recull *foliga*; i això ja és vell allà: «änetz ni *folegues*» en dos docs. de 1351, *folleges* 1398, *follegues* 1407 (*InuLC*); és possible i raonable que les formes modernes hagin estat accentuades a la *i*, com sigui que el rossellonès modern ha eliminat els mots proparoxítons; però tanmateix és veritat que antigament es degué accentuar a la inicial, no sols per l'accentuació de l'ètimon, sinó també per la forma com això, avui pronunciat *fóiggə*, ha evolucionat en el parlar modern del Rosselló: en la incapacitat actual d'articular esdrúixols, la llengua popular recorre allà a mutilacions o síncopes anòmales d'aquesta mena: *állgə* o *ággə* per 'àliga, àguila', *enfalga* per *alfàbega*, etc. A Canet els qui van a la *caça de l'espera*, m'indicaren *fóiggə* com a equivalent d'un francès *macareuses*; el Dòs és una illeta prop de la ribera Sud de l'Estany de Salses «on anem a caçar una espècie de gallina salvatge que en diem *fóiggə*» Sant Llorenç de la Salanca (1960).

Pel que fa a aquesta forma rossellonesa no hi hauria problema etimològic, car salta a la vista que això va amb el prov. *folego*, i l'oc. ant. *folca*, com a prolongaments del ll. FULICA, d'igual significat. Però és veritat que no es veu camí per explicar *fojja* com a representant fonètic català de FULICA, com ja digueren M-Lübke (REW, 3557) i Tallgren (*Glanures Cat.* II, 27).

Així s'esgarrià Wartburg (*FEW* III, 843) completament suposant que tant en català com en castellà el mot es vagi pendre del sic. *forgia*. De fet, però, si no és fàcil de concebre el canvi FULICA > *fojja* en català, les dificultats fonètiques en sicilià són molt més grans; la forma més corrent en aquest dialecte és *foggia* (Traina), fonèticament idèntica a la catalana, de manera que *forgia* potser no és més que una alteració per etimologia popular; però qualsevol de les dues variants que es prengui com a bàsica, és impossible d'arribar-hi, sigui partint del clàssic FULICA o de la seva variant FULIX, -CIS (Ciceró; CGL V, 360.38), FULICE (CGL IV, 79.25; *funicae*, IV, 520.34); en efecte, la ũ donaria *u* en sicilià, la *r* postònica s'hi hauria de conservar i la *c* intervocàlica no podia sonoritzar-se en aquest llenguatge del Sud d'Itàlia, cf. sic. *pùlici* < FULICEM, *cimicia* < CIMICEM. Altrament, el català no va manllevar sicilianismes durant la nostra dominació a Sicília, sinó algun italianisme, mentre que el sicilià va acceptar llavors força mots catalans.

Ens veiem conduïts necessàriament a partir del mossàrab. Vista la gran abundor de *fojtes* a les Albuferes de València i d'Alcúdia, així com en el delta de l'Ebre, és natural que des d'allà es vagi propagar el mot fins al Llobregat i la resta del català central, mentre que ja no va arribar a ficar-se en el Rosselló.

Com a mossàrab l'evolució fonètica és correcta, només que partim de la variant FULICEM, que és també la perpetuada per l'it. *folice* i el modenès *foldza*: primer, en mossàrab propi, hagué de donar \**fóleçe*, i tot seguit \**folçe*, havent-se sonoritzat la *ç*, sigui com a intervocàlica romànica, sigui per intervenció de la pronúncia de l'àrab, que, no posseint el so de *ç*, tendia a canviar-lo en *ğ*, la consonant més semblant que hi havia en el seu sistema fonètic. Si hi intervingué l'àrab havia de pronunciar-ho amb la seva vocal fatha, que sonava *ä* en contacte amb palatals, i així també s'explicaria la *-a* final catalanitzada; altrament també és possible que es tracti d'una refecció analògica catalana de *fojge/fojtes* en *fojja/fojtes*, causada pel gènere femení (tal com s'esdevingué en *tanda* i algun altre arabisme), i la grafia *fojge*, que registrava OPou el 1575, invitaria a creure-ho així.

Tampoc la desaparició d'una *l* darrere una *o* no ens podria sorprendre en fonètica mossàrab, on es troben formes com *şauçel* FALC-ELLU, *şauş* SALSUM, *báuş* = cast. *balsa*, *paşma* = *palma*, *şáut* = SALTUS (cast. *soto*), *táupa* < *talpa*; això sense comptar que pot tractar-se d'una reducció catalana com la de *sofre* SULPHUR, *omulmus*, el dialectal *cotze* per *colze*, etc. És regular el canvi de ũ en *o* oberta en síl·laba inicial (*Lleures*C, 189-195), i l'ensordiment modern de la *ğ* és general en l'apitxat valencià, i corrent en català central a la franja costera. Hi ha una pronúncia rústica mallorquina *fórja* (*AlcM*), coincident amb la variant siciliana, la *r* de la qual no asseguro que continuï la *L* de l'ètimon.

Ja vaig tractar d'aquest problema en el mateix sentit en l'article del DCEC FOJA, on es pot trobar algun detall d'interès menor o no català, que no ha sem-